

Sygn. akt II PK 222/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z powództwa W.H.
przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w [...].
o ustalenie, przywrócenie do służby,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 października 2020 r.,
skargi kasacyjnej powoda od postanowienia Sądu Okręgowego w S.
z dnia 14 maja 2018 r., sygn. akt V Pz (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je
postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 21 lutego 2018 r., V
P (...) i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w S. do
ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S.
postanowieniem z dnia 14 maja 2018 r. oddalił zażalenia wniesione przez powoda

W. H. oraz pozwaną Izbę Administracji Skarbowej w [...]. na postanowienie Sądu Rejonowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 21 lutego 2018 r., stwierdzające niewłaściwość tego Sądu w sprawie z powództwa W. H. przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w [...]. o ustalenie i przywrócenie do służby oraz przekazujące sprawę do rozpoznania Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej.

Sąd Okręgowy przypomniał, że powód zarzucił zaskarżonemu postanowieniu, że nie dotyczy ono sprawy objętej jego pozwem, a w uzasadnieniu tego postanowienia przedstawiono nieprawdę co do statusu zatrudnienia powoda u pozwanej i rozwiązania stosunku pracy. Z kolei pozwana zarzuciła naruszenie art. 464 § 1 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie wynikające z błędnej wykładni art. 167 ust. 7 i art. 170 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej jako ustawa wprowadzająca) oraz art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2017 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, przez uznanie, że w sprawie powodowi przysługuje droga sądowa przed sądem administracyjnym poprzedzona rozpoznaniem tej sprawy przez Szefa Krajowej Administracji Skarbowej.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego było jednak prawidłowe.

Sąd Okręgowy przytoczył regulację art. 464 § 1 k.p.c. i art. 476 § 1 k.p.c. oraz podkreślił, że powód w niniejszej sprawie wniósł o ustalenie istnienia stosunku służbowego funkcjonariusza celno-skarbowego i przywrócenie do służby. Tymczasem stosunek służby takiego funkcjonariusza jest stosunkiem administracyjnoprawnym, a nie stosunkiem pracy. Mianowanie funkcjonariusza celnego do służby nie jest bowiem tożsame z nawiązaniem stosunku pracy na podstawie mianowania, o jakim mowa w art. 2 k.p., gdyż przepis ten odnosi się do stosunku pracy na podstawie mianowania w rozumieniu art. 76 k.p. Tymczasem pojęcie „mianowania występuje” w dwóch znaczeniach i wywołuje różne skutki prawne. Jako „nominacja”, która powoduje powstanie stosunku pracy (tzw. służbowego stosunku pracy) w rozumieniu art. 76 k.p. oraz mianowanie jako „nominacja”, której skutkiem jest powstanie stosunku służbowego o charakterze administracyjnoprawnym. Drugi rodzaj mianowania dotyczy służb mundurowych, w stosunku do których Kodeks pracy nie ma zastosowania, chyba że ustawa

regulująca ich stosunek służbowy w pewnym zakresie odsyła do tego Kodeksu. Relacje między Kodeksem pracy a przepisami regulującymi służbowe stosunki pracy (zwanymi pragmatykami służbowymi) reguluje art. 5 k.p., z którego wynika pierwszeństwo stosowania ustaw szczególnych lub rozporządzeń regulujących odrębne stosunki pracy pewnych grup zawodowych przed Kodeksem pracy. Do tych stosunków Kodeks pracy ma zastosowanie tylko w zakresie nieuregulowanym przepisami szczególnymi.

Prawa i obowiązki funkcjonariuszy celno-skarbowych wynikające ze stosunku służbowego są natomiast regulowane ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej jako ustawa o KAS). Wynika z nich, że stosunek służbowy funkcjonariusza służby celno-skarbowej jest stosunkiem administracyjnoprawnym. Taki funkcjonariusz nie jest więc pracownikiem w rozumieniu Kodeksu pracy. Zasada subsydiarnego stosowania przepisów tego Kodeksu zawarta w art. 5 k.p. nie ma zatem zastosowania wobec funkcjonariusza służby celno-skarbowej.

Sąd drugiej instancji zaaprobował równocześnie ten nurt orzecznictwa sądów administracyjnych, w ramach którego przyjęto możliwość poddania kontroli sądowno-administracyjnej działań podjętych przez organy administracji skarbowej na podstawie art. 165 ustawy wprowadzającej. Uznał bowiem, że złożenie funkcjonariuszowi przez organ pisemnej propozycji określającej warunki zatrudnienia (a więc wydania aktu) było jedynie skutkiem podjętej uprzednio przez organ czynności, która w sposób władczy i jednostronny kształtowała sytuację prawną funkcjonariusza. Przepis art. 165 powołanej ustawy docelowo nie nadawał zaś danej osobie statusu pracownika/funkcjonariusza, gdyż w takim przypadku cały proces oceny potrzeb kadrowych w nowej strukturze KAS oraz zmiana zadań przypisanych funkcjonariuszom w ustawie o KAS nie miałyby racjonalnego uzasadnienia. Cele te były bowiem możliwe do osiągnięcia jedynie przez wyposażenie właściwych organów w kompetencje do władczego rozstrzygnięcia zarówno o tym, które z tych osób pozostawić w nowej strukturze KAS, jak i o tym, czy złożyć im propozycję określającą warunki zatrudnienia, czy warunki pełnienia służby.

Sąd Okręgowy zauważył ponadto, że z mocy art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy wprowadzającej, stosunki pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS oraz stosunki służbowe osób pełniących służbę w jednostkach KAS wygasają z dniem 31 sierpnia 2017 r., jeżeli osoby te w terminie do dnia 31 maja 2017 r. nie otrzymały pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby. Ustawodawca nie wskazał jednak formy prawnej działania organu w tym obszarze, a analiza przepisów ustawy wprowadzającej nie pozwala na przyjęcie domniemania formy decyzji administracyjnej dla takiego działania, bowiem taką formę (decyzji) ustawodawca przewidział wprost w art. 169 ust. 4 jedynie dla propozycji pełnienia służby w Służbie Celno-Skarbowej. W tych okolicznościach sądy administracyjne uznawały więc, że działanie organu poprzedzające złożenie funkcjonariuszowi Służby Celno-Skarbowej pisemnej propozycji określającej warunki zatrudnienia było czynnością z zakresu administracji publicznej, o której mowa w art. 3 § 2 pkt 4 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Czynność ta dotyczyła uprawnień powoda wynikających z przepisów prawa, skoro w art. 165 ust. 7 ustawy wprowadzającej ustawodawca wprowadził szczególną, nadzwyczajną podstawę ustawową o charakterze przejściowym, umożliwiającą zwolnienie funkcjonariusza ze służby na skutek przekształcenia stosunku służbowego w stosunek pracy. Zwolnienie ze służby publicznej, podobnie jak przyjęcie do tej służby, powinno być zaś obwarowane odpowiednimi gwarancjami o charakterze materialnoprawnym i proceduralnym. Dlatego powodowi przysługiwała droga sądowo-administracyjna do obrony jego praw. Z art. 276 ust. 1 i 3 ustawy o KAS wynika z kolei, że funkcjonariusz może w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji złożyć do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy, a z ustępu 6 tego przepisu, że od tak wydanej decyzji przysługuje prawo do wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Powód W. H. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 14 maja 2018 r., zaskarżając to postanowienie w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania, to jest:

1. art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., przez brak odniesienia się przez Sąd drugiej instancji do sformułowanych w zażaleniu

zarzutów i wniosków skarżącego w sposób wskazujący na to, że zostały one w całości rozważone przed wydaniem orzeczenia, mianowicie do twierdzenia skarżącego, że nigdy nie był funkcjonariuszem celno-skarbowym, a zatem nie wnosił o przywrócenie go do służby;

2. art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 316 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., przez brak wskazania przez Sąd drugiej instancji podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, mianowicie ustalenia przedmiotu sprawy w zakresie statusu powoda jako pracownika Izby Administracyjnej w [...]. albo funkcjonariusza celno-skarbowego, z uwagi na zaniechanie przez ten Sąd wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia przyczyn, dla których uznał, że skarżący nie był pracownikiem, lub przesłanek do zidentyfikowania go jako funkcjonariusza celno-skarbowego;

3. art. 321 § 1 k.p.c. oraz art. 361 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., przez wydanie postanowienia w przedmiocie, który nie był objęty żądaniem w postępowaniu pierwszoinstancyjnym i nieopartego na podstawie faktycznej wskazanej przez skarżącego, mianowicie Sąd drugiej instancji uznał, że skarżący wniósł o ustalenie stosunku służbowego funkcjonariusza celno-skarbowego, podczas gdy wnosił o przywrócenie do pracy;

4. art. 382 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., przez pominięcie twierdzeń oraz dokumentów wskazanych przez strony na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy oraz wydanie postanowienia bez analizy tych twierdzeń, a także odniesienia się do treści zebranego materiału dowodowego, z którego wynika, że skarżący nie był funkcjonariuszem celno-skarbowym, lecz pracownikiem;

5. art. 1 k.p.c. i art. 2 k.p.c. w związku z art. 476 k.p.c. oraz art. 464 § 1 w związku z art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. w zakresie oceny dopuszczalności drogi sądowej w niniejszej sprawie oraz konieczności przekazania sprawy do rozpoznania innemu organowi, podczas gdy Sąd drugiej instancji zaniechał wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia przyczyn, dla których uznał, że skarżący nie był pracownikiem lub przesłanek do zidentyfikowania go jako funkcjonariusza celno-skarbowego, zaś ze wskazanej przez skarżącego podstawy faktycznej wynika, że

był on pracownikiem Izby Administracji Skarbowej, do którego stosuje się art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, a co za tym idzie przysługiwało mu prawo do złożenia powództwa do sądu powszechnego w trybie art. 67 k.p. w związku z art. 56 § 1 k.p.;

6. art. 464 § 1 k.p.c. w związku z art. 165 ust. 7 oraz art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy wprowadzającej ustawę o KAS, a także art. 276 ustawy o KAS w związku z art. 3 § 2 pkt 4 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, przez ich niewłaściwe zastosowanie do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego sprawy oraz uznanie, że skarżącemu przysługuje droga sądowa przed sądem administracyjnym poprzedzona rozpoznaniem sprawy przez Szefa Krajowej Administracji Skarbowej;

7. art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c., przez oddalenie zażalenia jako bezzasadnego, podczas gdy było ono oczywiście uzasadnione z uwagi na nierozpoznanie przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy, którą było rozpoznanie powództwa pracownika o przywrócenie do pracy w trybie art. 67 k.p. w związku z art. 56 § 1 k.p.; tymczasem Sąd pierwszej instancji, naruszając art. 328 k.p.c. i nie wskazując podstawy faktycznej swojego rozstrzygnięcia, orzekł w przedmiocie ustalenia stosunku służby i przywrócenia do służby, co zgodnie z wnioskami skarżącego i podaną podstawą faktyczną nie było przedmiotem sprawy, a także;

Naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 165 ust. 3, art. 165 ust. 7 oraz art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy wprowadzającej, przez ich niewłaściwe zastosowanie do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego sprawy oraz uznanie, że skarżącego wiązał z pozwaną Izbą Administracji Skarbowej stosunek administracyjnoprawny, podczas gdy skarżący był pracownikiem pozwanej, do którego należał stosować art. 2 k.p. oraz art. 5 k.p. w związku z art. 9 ust. 1 i 2 ustawy o służbie cywilnej, a co za tym idzie przysługiwało mu prawo do złożenia powództwa w trybie art. 67 k.p. w związku z art. 56 § 1 k.p.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty kasacyjne, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz poprzedzającego to orzeczenie postanowienia Sądu Rejonowego w S. z dnia 21 lutego 2018 r., V P (...) i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwana Izba Administracji Skarbowej w [...]. w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, w szczególności ze względu na podniesione w niej zarzuty naruszenia przepisów postępowania.

Rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym postanowieniu stanowi konsekwencję przyjęcia przez Sąd drugiej instancji stanowiska, zgodnie z którym skarżącego łączył z pozwaną stosunek administracyjnoprawny (stosunek służbowy), a nie stosunek pracy, w związku z czym nie przysługiwała mu droga sądowa przed sądem powszechnym (sądem pracy), lecz przed sądem administracyjnym, poprzedzona rozpoznaniem jego żądania przez Szefa Krajowej Administracji Skarbowej. Taka sytuacja uzasadniała zaś, zdaniem Sądu Okręgowego, zastosowanie w niniejszej sprawie regulacji art. 464 § 1 k.p.c. i przekazanie tej sprawy na podstawie wymienionego przepisu Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej jako organowi właściwemu do jej rozpoznania.

Odnosząc się do tego stanowiska, Sąd Najwyższy wstępnie przypomina, że co do zasady niedopuszczalność drogi sądowej powoduje odrzucenie pozwu (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.). Zgodnie z art. 464 § 1 k.p.c., w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych odrzucenie pozwu (odwołania) nie może jednak nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy jest właściwy inny organ. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest pogląd, że w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, zgodnie z treścią art. 464 § 1 k.p.c., odrzucenie pozwu w ogóle jest możliwe wyłącznie wtedy, gdy do rozpoznania danej sprawy nie jest właściwy nie tylko inny sąd, ale również żaden inny organ administracji publicznej (por. wyrok z dnia 24 września 2012 r., I PK 94/12, LEX nr 1235831). Przekazanie sprawy do rozpoznania właściwemu organowi nie zmienia wszakże przyczyny wydania takiego postanowienia, gdyż jest nią niedopuszczalność drogi sądowej powodująca niemożność wydania merytorycznego rozstrzygnięcia przez sąd powszechny w

postępowaniu cywilnym, czyli bezwzględna przesłanka procesowa, która we wszystkich innych kategoriach spraw rozpoznawanych w postępowaniu cywilnym prowadzi do odrzucenia pozwu na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. Rozstrzygnięcie o przekazaniu sprawy innemu organowi (lub sądowi administracyjnemu) na podstawie art. 464 § 1 k.p.c. jest skutkiem stwierdzenia niedopuszczalności drogi sądowej. Wydane w tym trybie orzeczenie Sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie Sądu pierwszej instancji przekazujące sprawę do rozpoznania na drogę postępowania administracyjnego jest więc w istocie postanowieniem równoznacznym z postanowieniem o odrzuceniu pozwu z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, na które przysługuje skarga kasacyjna, ponieważ zostało wydane w przedmiocie odrzucenia pozwu (por. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2005 r., II PZP 4/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 367; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2012 r., I PK 142/11, LEX nr 1216841 oraz postanowienia tego Sądu z dnia 9 sierpnia 2006 r., III PK 60/05, LEX nr 1614947; z dnia 3 lutego 2011 r., II UZ 49/10, LEX nr 846584; z dnia 21 listopada 2011 r., II UZ 38/11, LEX nr 1311785 oraz z dnia 23 listopada 2016 r., I UZ 45/16, LEX nr 2188222). Wydanie postanowienia na podstawie art. 464 § 1 k.p.c. musi być jednak poprzedzone niebudzącym jakichkolwiek wątpliwości ustaleniem, że droga sądowa przed sądem powszechnym jest rzeczywiście niedopuszczalna.

Odnosząc te wstępne uwagi do pisemnych motywów zaskarżonego orzeczenia, Sąd Najwyższy zauważa, że o ile nie budzi zastrzeżeń zawarty w nich obszerny wywód dotyczący niedopuszczalności drogi sądowej w przypadku roszczeń wynikających z mającego administracyjnoprawny charakter stosunku służbowego funkcjonariuszy, o tyle wymaga podkreślenia, że wywód ten może potwierdzać konieczność zastosowania regulacji art. 464 § 1 k.p.c. tylko wtedy, gdy poprzedzi go stanowcze ustalenie, że skarżący faktycznie ma (miał) status funkcjonariusza celno-skarbowego. Tymczasem takiego ustalenia brak we wspomnianych pisemnych motywach, a status prawny skarżącego jest określony jednym tylko stwierdzeniem, z którego wynika, że skarżący „wniósł o ustalenie istnienia stosunku służbowego funkcjonariusza celno-skarbowego i przywrócenie do służby”. Stwierdzenie to można więc uznać co najwyżej za pewne założenie, ale

już nie za ustalenie faktyczne, które powinno wynikać z oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego. To ustalenie faktyczne, a nie założenie nieoparte odpowiednimi dowodami, stanowi zaś podstawę prawidłowo przeprowadzonej subsumcji, polegającej na przyporządkowaniu stanu faktycznego właściwej normie prawnej decydującej o rozstrzygnięciu sprawy.

Powyższa konstatacja jest o tyle istotna, że Sąd Okręgowy w ogóle nie wyjaśnia, na czym opiera takie stwierdzenie. Nie używa bowiem nawet dopuszczalnej w judykaturze formuły o zaaprobowaniu ustaleń faktycznych dokonanych uprzednio przez Sąd Rejonowy, co usprawiedliwiłoby zaniechanie zamieszczenia w uzasadnieniu drugoinstancyjnym wszystkich jego konstrukcyjnych elementów wymaganych treścią art. 328 § 2 k.p.c., stosowanego odpowiednio w postępowaniu zażaleniowym na podstawie art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. (w brzmieniu adekwatnym w niniejszej sprawie). Co więcej, mimo że Sąd drugiej instancji przytacza, choć bardzo skrótowo, zarzuty sformułowane w zażaleniu wniesionym przez skarżącego na postanowienie Sądu pierwszej instancji, to w żaden sposób się do nich nie odnosi, a przecież zażalenie to kwestionuje właśnie przyjęty przez Sąd Rejonowy status prawny skarżącego, wyraźnie przy tym nawiązując do rozwiązania stosunku pracy, a nie stosunku służbowego. Opisana sytuacja oznacza zatem, że ma rację skarżący, zarzucając zaskarżonemu postanowieniu naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. w związku art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., a także art. 382 k.p.c. w związku art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. Uzasadnienie tego postanowienia nie wskazuje bowiem podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, gdyż nie zawiera ustalenia faktów, które Sąd drugiej uznał za udowodnione oraz nie wymienia dowodów, na których oparł się i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Nie wyjaśnia też, dlaczego wcześniej opisane zarzuty sformułowane w zażaleniu skarżącego są nietrafne. Pomija też twierdzenia skarżącego.

Trzeba zaś zaznaczyć, że co do naruszenia pierwszego z powołanych przepisów (art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.) jako podstawy skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy wypowiadał się wielokrotnie, wyjaśniając, że naruszenie tego przepisu z reguły nie ma wprawdzie wpływu na treść wyroku, gdyż

uzasadnienie sporządzane jest dopiero po jego wydaniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 lipca 1998 r., I PKN 220/98, OSNAPiUS 1999, nr 15, poz. 482; z dnia 9 lipca 1998 r., I PKN 234/98, OSNAPiUS 1999, nr 15, poz. 487; z dnia 7 kwietnia 1999 r., I PKN 653/98, OSNAPiUS 2000, nr 11, poz. 427 oraz z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003, nr 15, poz. 352), jednakże wyjątkowo, niezgodne z art. 328 § 2 k.p.c. sporządzenie uzasadnienie wyroku sądu drugiej instancji, może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, gdy niezachowanie jego wymagań konstrukcyjnych będzie czynić zasadnym kasacyjny zarzut naruszenia prawa materialnego przez jego zastosowanie do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003, nr 15, poz. 352) lub gdy uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 1862/00, LEX nr 109420 oraz z dnia 15 lipca 2011 r., I UK 325/10, LEX nr 949020) albo nie pozwala na jego kontrolę kasacyjną (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, LEX nr 78271; z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 581/10 (LEX nr 950715 oraz z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 67/11, LEX nr 970061). Co prawda zakres odpowiedniego zastosowania art. 328 § 2 k.p.c. w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (art. 391 § 1 k.p.c.) zależy od treści wydanego orzeczenia oraz, w dużym stopniu, od przebiegu postępowania apelacyjnego bądź zażaleniowego, ale na pewno jest on dyktowany rodzajem zarzutów sformułowanych w apelacji lub zażaleniu (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 listopada 2005 r., IV CK 202/05, LEX nr 173639 oraz z dnia 8 września 2015 r., I UK 431/14, LEX nr 1797085). Wynikający z art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji (a na podstawie art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. także zażalenia) oznacza natomiast z jednej strony zakaz wykraczania przez sąd drugiej instancji poza te granice, lecz z drugiej nakaz wzięcia pod uwagę i rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji (zażaleniu) zarzutów i wniosków. W konsekwencji, sąd drugiej instancji może - a jeżeli je dostrzeże powinien - naprawić wszystkie stwierdzone w postępowaniu apelacyjnym (zażaleniowym) naruszenia przez sąd pierwszej instancji prawa materialnego, niezależnie od tego, czy zostały wyknięte w apelacji, pod warunkiem, że mieszczą

się w granicach zaskarżenia, a wynikający z brzmienia art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji powinien być rozumiany jako nakaz rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów (por. w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2010 r., I PK 41/10, LEX nr 667488). Jak wyjaśnił z kolei Sąd Najwyższy uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 nr 7-8, poz. 124), redakcja art. 382 k.p.c. wskazuje, że obowiązkiem sądu drugiej instancji nie może być poprzestanie na ustosunkowaniu się do zarzutów skarżącego, lecz musi nim być - niezależnie od treści zarzutów - dokonanie ponownych, własnych ustaleń faktycznych, a następnie poddanie ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Obowiązek dokonywania ustaleń faktycznych w postępowaniu odwoławczym istnieje więc niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku.

W warunkach niniejszej sprawy naruszenie wcześniej powołanych przepisów polega więc na tym, że uzasadnienie zaskarżonego postanowienia wskutek nieopisania w jego treści ustalonego w tej sprawie stanu faktycznego uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia, a przez to nie pozwala na jego kontrolę kasacyjną, co dodatkowo wynika z nieustosunkowania się przez Sąd drugiej instancji do zarzutów i twierdzeń skarżącego zawartych w jego zażaleniu.

Opisane wyżej naruszenia przepisów postępowania powodują, że uzasadniony jest także zarzut naruszenia art. 464 § 1 k.p.c. Zastosowanie tego przepisu w niniejszej sprawie było bowiem co najmniej przedwczesne, skoro z przyczyn wcześniej podniesionych nie doszło do stanowczego i opartego na miarodajnych dowodach ustalenia takiego statusu prawnego skarżącego, który powodowałby, że w odniesieniu do zgłoszonych przez niego roszczeń wystąpiła negatywna przesłanka procesowa w postaci niedopuszczalności drogi sądowej w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.

Zdaniem Sądu Najwyższego, wyknięte dotychczas wady postępowania w niniejszej sprawie uzasadniają uwzględnienie rozpoznawanej skargi kasacyjnej i wydanie orzeczenia kasatoryjnego bez potrzeby odnoszenia się do pozostałych

zarzutów powołanych w tej skardze, zwłaszcza zaś do zarzutu sformułowanego w ramach materialnoprawnej podstawy zaskarżenia. Ocena prawidłowości zastosowania wymienionych w tym zarzucie przepisów prawa materialnego jest bowiem również uzależniona od wcześniejszego ustalenia rzeczywistego statusu prawnego skarżącego. Ten jednak powinien zostać ustalony przede wszystkim w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji.

Kierując się zatem przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.